

תאריך עדכון: _____

שם מחלקה:

ביה"ס ללימודי יסוד ביהדות

שם ומספר הקורס:

נישואין, גירושין ומה שביניהם

02-844-95

שם הקורס באנגלית:

Marriage, Divorce, and Everything in Between

שם המרצה:

ד"ר אילת סג"ל

סוג הקורס: מתקשב

היקף שעות: 2 ש"ש

סמסטר: קיץ

תשפ"א

שנת לימודים:

אתר הקורס באינטרנט: במערכת מודל

א. מטרת הקורס:

לדיני הנישואין והגירושין במשפט העברי יש השלכה מעשית על חייהם של האזרחים היהודים החיים במדינת ישראל. בקורס נלמד להכיר את ההתפתחויות שחלו בדיני הנישואין והגירושין, ונבחן את ההשלכות שיש לכך בימינו. בכל נושא ייבחנו המקורות המקראיים והתלמודיים ויישומם הלכה למעשה בספרות הפסיקה, בספרות השו"ת ובפסקי דין רבניים מן העשורים האחרונים. יודגשו מקומם של תקנות, מנהגים וטורות ביצירת שינויים הלכתיים נדרשים.

ב. תוכן הקורס:

במחצית הראשונה של הקורס נעסוק ביצירת קשר הנישואין: השידוכין, הקידושין והנישואין וההתפתחויות שחלו במוסדות אלה. נלמד כיצד יש לערוך קידושין כדת משה וישראל, מהו מעמדם ההלכתי של ידועים בציבור ונישואים אזרחיים. נדון במהותה של הכתובה ובמשמעותה בימינו, נכיר את הזכויות והחובות של בני הזוג זה כלפי זה במסגרת

חיי הנישואין. כן נעסוק באפשרות של ריבוי נשים ובדרכים השונות בהן נקטו קהילות שונות על מנת להגן על נשים מפני מצב של ריבוי נשים.

נלמד על ייחודיותה של מצוות ייבום וחליצה ועל פערים ביחס אליה בתפוצות ישראל השונות.

במחצית השנייה נעסוק בפירוק קשר הנישואין במות אחד מבני הזוג או בגירושין. נדון בסיטואציה של נשים עגונות ונראה פתרונות הלכתיים בהם נעשה שימוש כדי להתיר עגונות ולמנוע מראש מצבים של עגינות. נכיר את הבסיס לדיני הגירושין במשפט העברי ונדון בעילות גירושין שונות במקרים של גירושין ביוזמת האשה וגירושין ביוזמת האיש. בין היתר נעסוק בעילות הגירושין: בגידה, אלימות, בעיות פוריות ועוד. השיעורים האחרונים של הקורס יוקדשו להכרות עם מנגנונים הלכתיים שפותחו במטרה למנוע מצבי סירוב גט ועגינות.

ג. מהלך השיעורים:

באתר הקורס באינטרנט יופיעו במהלך תקופת לימוד הקורס בכל יחידה החומר הלימודי, המקורות הרלוונטיים וקישורים לצפייה לאותה היחידה. כמו כן יופעל באתר פורום שאלות ותשובות ובו יתקיימו דיונים ביחס לנושאים הנדונים ביחידות הקורס.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	ביבליוגרפיה
1	שידוכין, קידושין ונישואין: הגדרות והתפתחויות	1,2,3
2	דרכי הקידושין, הצורך ברצון הבעל והאשה בקידושין, קידושי שחוק	4

מס' השיעור	נושא השיעור	ביבליוגרפיה
3	מעמדם ההלכתי של ידועים בציבור ונישואים אזרחיים. ברית הזוגיות	5
4	הכתובה: מטרתה, מהותה ומשמעותה לימינו	6,7
5.	נוסח הכתובה, מערכת החיובים ההדדיים הנוצרת בין בני זוג עם הנישואין	
6	חובת מזונות: הגדרות, עקרונות-על	
7	מצוות עונה: הגדרות, עקרונות-על, ומקרי מבחן	8
8.	החובה למדור: הגדרות והתפתחויות	
9.	קביעת מקום המגורים של בני הזוג,	9
10	ריבוי נשים: מקורות תלמודיים	10
11	ריבוי נשים: התפתחויות בסביבה האשכנזית	11
12	ריבוי נשים:	

מס' השיעור	נושא השיעור	ביבליוגרפיה
	התפתחויות בסביבה הספרדית	
13	ייבום וחליצה	
14	ייבום וחליצה: פתרונות למען יבמה המסרבת להתייבם	
15	תקנת העגונה	
16	תקנת העגונה	
17	פתרונות מניעתיים לעגינות	
14	מבוא לדיני גירושין	
15	אלימות מצד הבעל כעילה לכפיית גט	
16	בגידה מצד הבעל כעילה לכפיית גט	
21	הרצון לקיים מצוות פריה ורביה כעילה לכפיית גט	
22	עילת "מאיס עלי"	
23	גירושין ביוזמת הבעל	
17	הפקעת קידושין	
25	תנאי בקידושין	
26	הסכמי קדם-נישואין למניעת סירוב גט	

ג. חובות הקורס:

אין דרישות קדם

נדרשת למידה של היחידות באתר הקורס והשתתפות בפורום הדיונים.

מרכיבי הציון הסופי:

בחינה אמריקאית, ציון מספרי

ד. **ביבליוגרפיה:**

חובה:

7. ש' דיכובסקי, "הכתובה", תחומין, כח (תשס"ח), עמ' 28-36.
15. מ' פרישטיק, "אלימות פיזית של בעלים כעילה לקבלת גט בהלכה היהודית ובשיפוט הרבני", דיני ישראל, יז (תשנ"ג-תשנ"ד), עמ' צג-קיה.
16. א' שוחטמן, "בגידה וחיים עם ידועה בציבור: עילה לכפיית גט?", משפחה במשפט, א (תשס"ז), עמ' 259-302.
17. ש' ריסקין, "הפקעת קידושין – פתרון לעגינות", תחומין, כב (תשס"ב), עמ' 191-209.

(רשות)

1. א' אשור, "שידוכין ואירוסין על-פי תעודות מן הגניזה הקהירית", עבודה לשם קבלת תואר דוקטור, אוניברסיטת תל-אביב, 2006.
2. י' ריבלין, "התפתחות מוסד השידוכין לאור שטרי הגניזה", ספונות, ח (תשס"ג), עמ' 99-133.
3. ש' עמנואל, "ביטול שידוכין", בתוך: מחקרים בתולדות יהודי אשכנז: ספר יובל לכבוד יצחק (אריק) זימר (בעריכת ג' בקון ואחרים), רמת-גן תשס"ח, עמ' 157-202.
4. א"ח פריימן, סדר קידושין ונשואין אחרי חתימת התלמוד: מחקר היסטורי-דוגמתי בדיני ישראל, ירושלים תש"ה.
5. ש"י כהן, "בעניין נישואים אזרחיים", תחומין, ג (תשמ"ב), עמ' 154-167.
6. ע' שרמר, זכר ונקבה בראם: הנישואים בשלהי ימי הבית השני ובתקופת המשנה והתלמוד, ירושלים תשס"ד, עמ' 233-241.

7. ש' דיכובסקי, "הכתובה", תחומין, כח (תשס"ח), עמ' 28-36.

8. Y. Margalit, "On the dispositive foundation of the obligation of spousal conjugal relation in Jewish Law", *Jewish Law Association Studies*, 18 (2008), pp. 160-186.

9. ב"צ שרשבסקי, דיני משפחה⁴, ירושלים תשנ"ג, עמ' 96-190.

10. מ"ע פרידמן, ריבוי נשים בישראל: מקורות חדשים בגניזת קהיר, ירושלים תשמ"ו, עמ' 1-53.

11. א' גרוסמן, חסידות ומורדות: נשים יהודיות באירופה בימי הביניים², ירושלים תשס"ג, עמ' 118-154.

12. א' וסטרייך, "מצוות ייבום ומורדת- בין צפון-אפריקה לבין ספרד", בתוך: מנחה ליצחק: קובץ מאמרים לכבודו של השופט יצחק שילה בגבורותיו (בעריכת א' ברק ומ' שאוה), תל אביב תשנ"ט, עמ' 145-166.

13. א' וסטרייך, תמורות במעמד האשה במשפט העברי: מסע בין מסורות, ירושלים תשס"ב.

14. ש' ישראלי, "על כפיה ורצון בגט", תורה שבעל-פה, יב (תש"ל), עמ' לב-לח.

15. מ' פרישטיק, "אלימות פיזית של בעלים כעילה לקבלת גט בהלכה היהודית ובשיפוט הרבני", דיני ישראל, יז (תשנ"ג-תשנ"ד), עמ' צג-קיח.

16. א' שוחטמן, "בגידה וחיים עם ידועה בציבור: עילה לכפיית גט?", משפחה במשפט, א (תשס"ז), עמ' 259-302.

17. ש' ריסקין, "הפקעת קידושין – פתרון לעגינות", תחומין, כב (תשס"ב), עמ' 191-209.